

Llevant

Quinzenari portaveu de l'Associació "Minerva," Defensor dels interessos morals i materials d'Artá i sa Comarea

Redacció i Administració Quatre Cantons, 3 * ARTÁ	Dels treballs publicats ne són responsables els autors NO'S TORNIEN ELS ORIGINALS	PREUS ESpanya } Trimestre. . . 0'50 Ptas. } Any. . . . . 2'00 » ESTRANGER . . . . . Doble.	Se paga a la bastreta
Any I	Artá (Mallorca) 1 de Novembre de 1917	Núm. 22	

De la cosa pública

Qui més hi sàpiga que més hi digni i
qui més pugui que més hi fassi.
M. Sanxo en Llevant «N.º 16»

Tots els homos tenim estones en que el nostre esperit vola, i s'ens enlaira cap a regions ignotes, volguent descobrir qualca cosa de lo de més enllà, lo que mos está vedat i lo que está a l'alcans de les nostres facultats, que devegades descobrim després de un esforç més o manco gran i aprofitant la llum intel·lectual que Deu posá an el nostre ésser. Quant el pensament així camina, nostros mateixos deim que sumiam; però, tots els somnis son irrealizables? No, els qui n'ixen dins les regions subjectes a la nostra voluntat, per molt utòpics que de tot d'una sembliu, les podem dur, les duim en frecuencia a un estat de realitat.

Quant comensava a ésser un fet la construcció del ferrocarril Manacor-Artá, a un rotlet d'amics qui se preocupen de *la cosa pública*, vau exposar una idea ja qual, per ésser del mateix estil que les exposades per M. Sanxo en l'article citat, i per porer-li donar estat de plasticitat, si la voluntat de tots, fa caminar els projectes de festes i emprèstit concebut per J. Sanxo Literas i exposats en aquestes mateixes columnes, m'he resolt a posar a la consideració del nostre públic; vat-el-aquí:

Me figurara l'estació per el Coll de N'Abrines, ara no n'está molt aliuny, i pensava en la construcció d'un passetx que unís el talayot, Velá de Ses Païsses, amb la vila, ordenant l'anzinar i les ruïnes del antic recinte fortificat, convertint-lo en Parc.

La seva realització no le trob difícil: bé es veritat que la vinya del poble no es tan ufana que doni verema per un umplir tots els cups, però, dona el seu reïm, vivificant, que mos farà cobrar força per caminar de cap a l'ideal; que no sigui tot materia, donemli lloc aon pugui gaudir de la bellesa, aon pugui reconcentrar-se, llegint dins l'avior, les pagines glorioses aon quedá gravada la honradés d'aquella «*rassa dreturera i forta que unia el seny amb l'impetu*», i aprengui, a seguir ses petjades, fugint de la buïdar de les actuals costums.

Artá qui vol viure vida ciutadana, necessita un passetx, idó bé, essent l'estat de la nostra hisenda en extrem florent i estant avui estesa la idea de que l'Ajuntament fassi un emprèstit, crec, que per les festes, que si Deu ho vol, ferem quant el tren arribi, pot estar acabat ja. Aixemplant i arretglant qualsevol dels dos camins que van a Ses Païsses, surtint de vora del solar de l'estació, allá a la Carretera vella, cosa que seria de poc cost, se te ja lo principal, el passetx, a un lloc pla i molt apropósit per la novetat que li dona el ferrocarril.

L'auzinar, adquirit per l'Ajuntament i fet arretglar tot-duna, baix la direcció d'una persona tècnica, aclarint les auzines, retirant les pedres escampades per posar al descobert els antics carrers, i si un dia pogués ésser, fent créixer les illades que se conserven, amb el pedreny acaramullat que ja en altre temps per aixó servia. Les auzines aclarides aviat pendrien l'aspecte de milenaries, i amb els caminós i les parets convidant a la meditació, donarian un gran relleu an el nostre poble.

Parc públic no n'hi ha cap a Mallorca i aquest amb pocs doblers se pot fer. Quants i quants d'extrangers, per una pesseta, visitarien aquell lloc, que ara, amb tanta dificultat se pot veure!

Aquest passetx seria un dels llocs mes apropósit i adequat, per aixecar monuments an els fills il·lustres d'Artá, la saba dels quals tant de nom i tants de beneficis doná an el nostre poble. Prest haurem de celebrar el centenari del P. Antoni Llinás Artanenc il·lustre, qui extengué la civilització per Mèxic i altres terres americanes, i sobre el qual estan fent estudis els reverents compatriotas Mossen Llorens Literas i Fr. Gabriel Tous,

T. R. i ja hu crec, que hem de perpetuar-la sev amemoria en pedra.

També hi podríem plantar un arbre monumental que representás aquella familia a la qual devem tantes millores morals i materials, la familia Blanes amb la roca de D. Antoni i quedaria lloc per perpetuar la memoria d'altres i altres fills d'Artá, la llista dels quals es llarga i se va allargant tant com els anys passen i Deu dona força an els cors i vigoritza els esperits.

Així tendriem tres fites que a través dels regles, dirien sempre, qui es Artá... els temps moderns... regles passats, ...els nostros orogens...

No sé a voltros que vos passa, llegidors de «Llevant» però m'atrevesc a dir que no estimau la vila qui vos ve néixer si no sentiu dins els vostros cors anhels de vida plena, de vida exuberant, per la qual tots hem de donar la nostra ajuda. No veis ja com els nostros vellets pel camí pla de Ses Païsses, amb arbres qui el taparan d'ombra, passetjarán els seus anys, anant a veure arribar el tren, recordant aquell temps dels carrers estrets i de l'anar a Ciutat a esquena de bistia? No veis a les nostros esposas, passetjar els nostros infants, educant-los en el respecte que mereixen les coses herinoses? I el nostre jovent? Ah! les nostros donzelles tallant el cel amb sos cossos esbelts i fins i lligant amb ses garlandes els cors dels enamorats que en el costat o a darrera aniran tot gojosos, donaran a les quintanes un aire de jardins... coronant el bell panorama.

FLORIANA.

"Minerva"

Aquesta societat d'antics alumnes es entrada dins el segon any de funcionament. Durant el primer any de es estada fecunda en actes de veritable trascendencia en la vida educativa del jovent artanenc que al final redundará en profit i millorament del poble de demá.

Cumplerts tots els tràmits legals per la constitució d'aquesta entitat durant el mes de Septiembre de l'any passat, comensá definitivament ses funcions i sa labor educativa durant el mes d'Octubre, donant principi a sa tasca amb una serie de conferencies que foren escoltades per tots els socis de «Minerva» i persones externes a sa societat interessades en son propi millorament. Finalisá aquesta primera serie amb una vetlada literari-musical que celebraren els socis i en la qual heí prengué part amb una hermosa i profitosa conferencia sobre Mutualidat i pensions D. Miquel Sastre.

Durant la Corema d'enguany tengué lloc la segona serie de conferencies i després un altra vetlada literaria en la qual com en la primera, els socis Minervistes mostraren els seus estudis així en la part literaria llegint o declamant poesies com en la musical cantant i tocant hermoses composicions. Durant l'any, ademés dels ensaigs constants que s'han tengut així en chor com en declamació, s'han dat classes de Gramàtica general i aplicada, de Geometria i Dibuix. S'han fet lectures intimites de conferencies i obres literaries dels millors autors, comentaris als moments critics del mon i als fets constants de la vida, tot lo qual forsosament ha d'influir damunt l'idiosincrasia del jovent.

El museu allá comensat segueix desarrollant-se a poc a poc, com creix també la seva biblioteca. La sala de lectura te de cada dia mes publicacions i l'exposició permanent de pintures originals dels Minervistes augmenta en número i en perfecció. Amb una paraula, se pot dir que ha cumplit be fins aquí els fins perque fou creada.

Dins aquest mes, entra en el segon any de sa vida, i ha volgut celebrar s'entrada, amb una festa juvenil en el paisatge mes encisador de la costa llevantina: en la Torre de Canyamel, devora els Pins de les Neques, en les descomunals Coves que duen el nom de la nostra

vila. L'animació dels joves Minervistes per aquesta festa, el delit en que miren tot lo que afecta a la societat, el coratge amb que emprenen totes les obres auto-educatives i la voluntat que posen en totes ses empreses dignificadores fan esperansar una nova anyada plena de fruit, fecunda en obres profitoses, interessant per tots els socis i de trascendencia per la futura població.

Es ver qu'es poc coneguda aqueixa entitat com diu en Juan Llabrés en el número passat però si son molts els qui encara li fan el buit perque no li veuen sa finalitat i no coneixen o al manco no s'interessen pels seus efectes, en cambi son ja bastantes les persones poderoses que amants dels progrés de la nostra vila, e interessades en que la nostra joventut fugint dels centres de corrupció pugui trobar en altra part el pa de s'educació i s'instrucció han prestat son auxili an aquesta institució de cultura i s'han fet protectors d'ella.

La societat les ne restará sempre agraída i a ells podrá atribuir una part dels éxits qu'obtinga.

UN AMIC DE MINERVA

Pelegrinació a Capdepera

Diumenge passat, diada de ses Verges, tengué lloc la ja anunciada peregrinació de ses *Fies de Maria* al Santuari de l'Esperansa per visitar la Verge que baix d'aquest nom se venera en el Castell de Capdepera.

A les 5 1/2 en punt de la matíada després de alegre repicada de campanes se reuniren a la Parroquia en número d'unes trescentes d'aont sortiren organitzades, amb tota compostura, amb la medalla al pit, precedides del seu hermós penó cantant el sant Rosari i dirigides p'el Bt. Sr. Rector D. Gabriel Muntaner, i el Sr. Vicari D. Juan Ginard. Recorregueren els carrers de la Parroquia Plassa i Abewardor i seguiren carretera avall, cantant devotament. La gran majoria anaren a peu tot el camí, però un quants carruatges que hi havia esperant a la sortida de la vila foren aprofitats per les mes delicades.

Arribaren a l'entrada de Capdepera a les 7 1/2 avon les esperava ja l'associació de *Fies de Maria* d'aquella vila, essent unes doscentes tanbe guiades p'el Senyor Rector i Vicari d'allá saludant a les artanenques amb cántics entonats amb maestría i molta afinació. Darrera l'Associació d'Artá segui la de Capdepera fins a la Parroquia aont el Rt. D. Gabriel Muntaner, celebrá la Misa de Comunió durant la qual cantaren motets adequats al acte les qui componen el chor de l'associació Artanenca. Les d'un i altra poble s'acostaren a rebre el Pa dels Angels, essent així una comunió numerosíssima. Acabada la missa cada qual pogué anar a berenar allá ont tengués parents, amics o coneguts de confiança, que dit sigui en elogi de tots els gabellins, se portaren com no poria ésser millor, ja que tots se destrinxerent per obsequiar a les hostes de la nostra vila. P'els qui no tenguessen aliá ningú conegut els Rdes Germanes Franciscanes i la mestre nacional D.ª Antonia Bonafé posaren els seus respectius locals a la disposició de les pelegrines; com també lo qu'allá les pogués fer falta. Les artanenques qu'aprofitaren aqueis oferiments (que foren moltes), se desfan en elogi seu i les rendeixen el seu mes viu agraïment.

A les 2 1/2 se reuniren an el Castell avont celebrá la Misa Major, D. Juan Ginard d'Artá, Vicari. El Chor de l'associació de Capdepera cantá la Misa d'en Torres però d'una manera admirable deixant embadalides a les artanenques. Es un do natural, el de sa música de que sempre n'han estats posseïts en aquell poble. A l'Ofertori pujá dalt la trona el Rt. Rector d'allá D. Juan Torrandell que va fer un sermó històric brillantíssim. Contá els principals fets de la Conquista socceïts a Artá i Capdepera. La Conquista de Menorca desde aquella montanya, les incursions posteriors dels pirates i els

mes relleuants miracles de la Mare de Deu de l'Esperansa. Recordà de quant Capdepera era llogaret d'Artà i la seva separació anant a la conclusió de que essent per tant de temps una mateixa cosa, haguent dependit fa poc una de s'altra i estant lligades les dues viles per una mateixa historia i unes mateixes costums, convé, es precis que no s'estronquin mai les bones relacions entre sos habitants. Son herms parlament fou i es encara objecte de molts d'elogis. A les 2 1/2 se reuniren de nou al Castell aont se digué el Rosari i el Sr. Rector d'Artà fé un sermó en el qual en nom de totes les peregrines donà gracies al poble de Capdepera que tant bé habia sabut rebre a les hostes per ell dirigides i digué que les d'artà el dia que les gabel·lines venguessen a tornar la visita a la Verge de San Salvador sabrien correspondre a son desvetllament, a ses fineses i son bon tracto.

Devallant ja del Castell organisesades s'aturaren cinc minuts a la plassa de la Parroquia desde avont partiren ja cap a Artà a les quatre del capvespre. Arribaren a la nostra vila a les 6 y 1/4 aont les esperava una gran gentada. A sa arribada de nou repicaren les campanes i una volta dins l'Esglesia el Sr. Rector felicità a les peregrines per la co apostura i orde observat i p'el bon éxit de la peregrinació donant gracies per tot a Deu i a la Verge Santíssima i recordant-les de nou, que'l dia que les gabel·lines vengen aquí es un dever de totes hostetjarles i obsequiar-les amb el mateix entusiasme i desinterés amb que elles les han obsequiades.

Quedà després disolta sa peregrinació i sortiren totes contentes del bon éxit que noitros amb elles celebram.

Embuis

A s'extracte de sa sessió del Ajuntament de dia 23 publicada en el número passat d'aquest quinzinari, llegesc «S'acordà que el Segertari vagi a Palma y li paguin els gastos del capitol d'imprevits» si aixó es veritat comprenc el com, te tans de pretendents la ma de Donya Secretaria; i si no, recomanan el reporter no se mengi cap tros dels acorts, que no li donás un cólic.

—Sembla que Marina va passar a Guerra, i cosas d'Espanya! Els homos serveixen per tot; peque, senyors, ¿quina deuria ésser la millor cartera per D....

—Se parla molt de tripulacions que se neguen a embarcar per fer cabotatge amb França, perquè son tantes les embarcacions de tota casta que van de nit en amb els llums apagats, que no es posible evitar les topades.

—Dia 19 sa llevà sa censura i d'allavonses ensà, no'n vulguen sentir de bombes de tot calibre que han explotat demunt el cap del Govern tan ben dirigides i fent tant de maig, que al punt, el front es estat romput el llevó dirán que la pau no ve?

—Amb els fets que passen dins Espanya, se veu que no se pot seguir d'aquesta manera; aquí tot-hom comanda menos noitros. Consequents amb la banaitura de les lli-tes negres, els defensors de la llibertat, per boca de l'Embaixada opresora, avisen a les cases armadores, que no embarquin géneros procedents de determinats comercians. Idó, ¿que vos pensaveu? An aquest punt arriba la llibertat de certa gent, a voler comandar a casa d'altri i es aixó tan tonto... Se desenganin, comprarem sempre alá aon mos ho donin millor i mes barato. Lo millor sabem qui ho te i lo mes barato, quant s'acabi la guerra he hu vorem.

—Ja s'ha reformat el Camaril de S. Salvador, la casa de la nostra Patrona va en camí d'esser un dels oratoris mes rics de Mallorca, el gust presideix en tot quant es possible, i dic en quant, perque, en totes les reformes a fer, trob que els de defora no s'hi haurien de mesclar, per no exposar-se a fer qualche herejia, com la dels qui volien pintar l'imatje! Un petit detall no m'hi agrada i es, el demanar per la Verge amb una llengua que no es la seva; sirán cosas meues, però nigú me demostrarà que la Mare de Deu de S. Salvador no sigui una de les cosas mes artanengues que hi ha.

—Sempre tocant el violon. En unes declaracions fetes pel Sr. Alba, diu aquest senyor, que la integra representació a Cortés d'una regió d'Espanya, en el cas de fer se noves eleccions feria impossible l'obra de Govern. Sols diu el cap d'un fracassat hi cap tal pensament, que vendria a ésser la dedicació per sport, a fer obra negativa. No, senyor Alba, vosté que per molt que prediqui no convensará a nigú, perque es del montón hauria estat mes acertat si hagués dit, la obra dolenta de Govern o millor la mala obra d'un mal Govern, perque, la única veritable representació dels espanyols no pot fer res més que agranar la mala llevor que fins ara ha germinat dins l'Estat.

—S'acosten les eleccions i els politics van alegres; aquell article 29 posat per en Maura amb un alt sentit práctic, ha surtit just al revés. En ell hi nien totes les concupiscencies; els d'ofici, troben amb ell la solució per repartir-se la sanc de la nació.

—S'altre dia a un rotlet se comentava la caiguda d'un transeunt dins una mescia que hi havia a sa Plasseta des Marxando i que tota una setmana ame-

nassà els qui tenien necessitat d'aixecar-se demati; no se compren la caparrudesa de molta gent, de voler faltat tan ubertament a les ordenances, comproment així a l'autoritat que se veu precisada a fer us del càstic. Si tot-hom no procura cumplir, no es possible realzar el poble.

FILICUMIS.

Ajuntament

Sessió de dia 7 d'Octubre

En aquesta sessió se prengueren els següents acorts:

- 1er Aprovar l'acta de la darrera sessió.
- 2^{on} Aprovar l'extracte dels acorts presos durant el mes de Septiembre i remetre-lo an el Sr. Governador.
- 3er Aprovar la distribució de fondos pel mes d'Octubre.
- 4° Vistes les vacants per renuncia de dos reigadors elegits en l'any 1915, un per cada districte municipal, s'acordà declarar vuit vacants, tres ordinaries i una extraordinari per cada un i remetre certificacion d'aquest acort an el Sr. Governador.
- 5° Pagar del capitol d'imprevits un recibo an el Fiel Contraste que importa 2'50 ptas. per drets d'inspecció de la romana de la Vila.
- 6° Auxiliar amb 150 ptas. per cada m. de cubada, la construcció de cisternes en les cases n.º 7 i 11 de Na Pati propietat dels jermans Vicens i Bartomeu Miquel Piris.
- 7^{on} A proposta de N'Andreu Femenies s'acordà construir varis grellats per imbornals de la cloaca utilitzant el ferro dels antics fanals del alumbrat públic.
- 8° Seguidament el Batle dona conta dels treballs fets pels caminers durant la setmana anterior i s'aixeca la sessió.

Sessió de dia 14

- 1er S'aprovà l'acta de l'anterior.
- 2^{on} Vist i examinat el projecte de presupost municipal format per la Comissió respectiva i estimant-lo conforme, s'acordà exposar-lo an el públic per quinze dies, per efecte de reclamacions.
- 3er Pagar del capitol d'imprevits una conte de D. Domingo Riutort que puja 87'86 ptas.
- 4° Continuar, a proposta del Batle, en la llista dels pobres a N'Antonia Lliteras Ferrer.
- 5° Aprovar un projecte de fatxada i autoritzar les obres indicades en el pla, per la construcció d'una casa an el carrer de Margalida Esplugas, propietat d'En Juan Bernat Ginart.
- 6° Fer constar amb acta l'haver vist amb gust i agrahir un ofici del «Fomento del Civismo» en el qual felicita al Batle pel bon acort amb que ha comensat ses gestions propies del carrec.
- 7° S'acordà que la Comissió d'obres senyali l'alineació sollicitada per N'Antoni Gili Tous fer tancar una finca a Sa Corbaya.
- 8° Se nombra als vesins Pere Ginart Cursac, Gabriel Ginart Sard, Damià Vicens Gayá, Bartomeu Femenies Nicolau, Agustí Esteva Ginart i Bartomeu Esteva Payeras, perque dictaminin en la evaluació de les utilitats de cada contribuent per la formació dels repartiments generals i que se'ls abonin els treballs que prestin del capitol corresponent del actual presupost.

Sessió de dia 21 d'Octubre

- En aquesta sessió s'acordà:
- 1er Aprovar l'acta de l'anterior.
  - 2^{on} Informar favorablement la concessió de indult an el mosso Juan Sancho Miquel.
  - 3er Autoritzar a n'En Pere Sancho Carrió per construir una paret a un solar que posseix a Na Caragol.
  - 4° A proposta del Batle s'acordà que la Comissió d'Obres recorri la població per veure els llocs mes indicats per fer les crides oficials i doni conte al Ajuntament per resoldre lo que sigui mes prudent.
  - 5° S'autoritza an el vecí En Juan Oleo Sureja perque fassi les obres necessaries per recullir les aigües de pluja del carrer de Montserrat Blanes, mentres no perjudiqui a tercer, ni estorbi el trànsit públic.
  - 6° El Batle dona conte dels treballs fets pels caminers durant la setmana i tot seguit s'aixeca la sessió.

Crónica

De Canostra

Segueixen amb activitat les obres de l'escalonada del Convent. Diariamente heu peguen bona part dels qui fan el jornal personal, els caminers i algún piceapdrers. Després de lletgir la noticia qu'en donarem an el número passat, parlant del monument en projecte a Fra Antoni Llinás, mos escrigué un articlet el Bt. Sr. D. Francesc Torrens de Petra que anirà en el número qui

ve perque al rebre-lo ja teniem compost el fons d'aquest.

**

Es estat una partida de dies y fent lliit el Bt. P. Fra Pau Puigserver, pero gracies a Deu, avui ja está bo de tot. Heu celebram.

**

Els nostro actiu corresponsal de Capdepera l'amo'n Jeroni Carrió de los Sastres tengué la desgracia de caure des mul, tenguent es dogal fermat pes bras i el se espanyá. Sentim sa desgracia.

**

Ampliant sa noticia que darem sobre converses electorals, no es gens extrany que diguem avui que son molt mes vives ara qui estan ja damunt sa bandera. Cada partit se reuneix per senyalar i determinar el camí a seguir. Segóns se diu ferm la Societat Obrera te determinat anar a ses eleccions de totes maneres i presentats candidats. Per altra part els liberals han provat de reunir-se i encara que la reunió es estat molt desanimada així mateix s'ha acordat pendre-hi part si els demés no les cedeixen cap lloc.

La coalició de dretes se reuneixen també a la Casa dels Olors i s'acordà donar un vot de confiança a D. Pere Morell perque aquest, escoltant particularment als qui tenguin raons a aduir determini lo que s'ha de fer i escollesqui el personal que deu ocupar els cárrecs vacants.

Diümenge qui ve se ferà la proclamació de candidats i d'anar les drets a Copar com molts suposen, en aquest cas heu hauria lluita.

**

De nou s'es anomenat Jutge de Pau del nostro terme el qui ho es actualment D. Juan Sancho Lliteras i suplent D. Pere J. Gili Buades (a) de Son Caminal. Rebiguen la nostra felicitació.

**

Així qu'arriba es fret les orenelles fugin a altres paissos. El mes de Octubre es el de s'emigració. També s'en son anats después de passar l'estiu aquí D. Enric Galiano i sa Sra. i D. Francesc Blanes i familia s'en son anats a acabar la temporada a Calicant possessió de S. Llorenç des Cardassar. També se'n es anat D. Lluís Despuig i familia.

**

En Lluicià Cantó (a) Mosson soldat a Palma de artilleria de Montanya tengué la desgracia de romprese una cama. Ara ja convalescent es vengut amb llicencia trimestral.

**

A la sala se segueixen sense interrupció els treballs per fer el Consum per utilitats. Cada vespre son cridats el vecins de u. a o mes carrés per declarar sa riquesa. Una vegada mes recomenam als encarregats que s'hi esmirin molt en so fer-lo perque es molt fácil pegar de bec. N'hi ha qui se creuen qu'en subjectar-se a sa llei, tot queda bé i el públic content i no pensen que sa llei el comunicant. El preu sirá l'ordinari dels telegramas mes lo que valgüi es feta moltes vegades per homos qui desconeixen els pobles i legislea oer les capitals. S'ha de obrar acomodant-se al modo d'esser de cada població. Així hu han fet a Petra i no han tengut una sola reclamació i totom está contentíssim. Recomenam als nostros reigadors qu'estudiin aquelles bases.

**

S'ha oberta una llista de suscripció per fer un pont en es *Torrent des Parral* de sa Colonia de Sant Pere i gracies a uns quants senyors qui han fet donatius importants ja ha quedat cuberta. Es una bona millora.

**

Una altra millora d'importancia está en projecte i es una carretera vecinal d'Artá fins a sa boca de ses famoses Coves d'aquest nom. El plá es fa entre l'inginyer Sr. Calvet i la societat de Palma *Fomento del Turismo*. D. Rafael Blanes Tolosa i D. Pedro Morell han tengut ocasió de veure l'estudi fet i han pres amb molt d'interés aquest projecte. Que prest el vejem en obra. Amen.

**

Mos consta que a la Sala se está preparant un nou repartiment de llums eléctrics per la població. S'ha afegeixen uns 25 llums mes, quedant així illuminats casi tots els caps de cantóns que no'n tenien.

**

El dia 21 diada de les Verges, la Banda de Música que dirigeix D. Antoni Gili durant la vetlada aná fent

serenates fins tart i després continuà una xeranga de la mateixa fins a la matinada. Uns quants joves socis de Menirva tengueren la pensada de anar a cercar el penjoi ballant el *ballet de St. Antoni* i com era cosa desconeixuda xocà ferm a la gent

**

Se diu qu'ea en el projecte de pressupost municipal per aquest any qui ve s'hi han consignades cinc mil pessetes per els locals escolars. Així se demostra pràcticament que hi ha interès en fer-les. Enhorabona als iniciadors, i al poble que n'ha de rebra tant important millora.

**

«Minerva» l'associació de cultura formada per antics alumnes de l'escola 1.ª de nins ha volgut celebrar l'aniversari de sa fundació amb una «festa del jovent» a les Coves d'Artá, i *Pins de Ses Vegues*. Ha resultat una festa hermosa de la que'n donarem conta en el número pròxim per esserns imposible fer ho en aquest.

De Capdepera

El prop passat diumenge un poc abans de les 7 arribà la peregrinació de Filles de Maria d'Artá per visitar la Verge de l'Esperansa que de demunt es Castell guarda amorosa el nostre poble. Les campanes de l'Església anunciaren la seva arribada i foron rebudes pels nostres Rector Vicari i Filles de Maria a l'entrada del poble, dirigit-e tots plegats a la Parroquia aont el Rector d'Artá celebrà la missa de Comunità. A les 9^h se reuniren a la mateixa parroquia per assitir a l'ofici an el Castell. Fou el celebrant el Vicari d'Artá assistit pels Rvts. Mossen Francesc Fuster i Mossen Juan Melis. Ocupà la sagrada càtedra el nostre Rector, Al capvespre hi hagué altre funció n Castell en la qual predicà el Rector d'Artá convidant a les gabelines per anar a visitar la Verge de S. Salvador. Al acabar i acompanyades fins a la sortida del poble per la gent d'aquí emprengueren la tornada.

—Per atendre an el servici médic tan abandonat d'ensá de la mort do D. Gabriel Melis, ha vengut el metje de Seuva D. Antoni Solivellas.

—Li desitjam éxits falaguers.

Moviment de barcos en el nostre Port desde el dia 23 de Septiembre fins a a la fetxa:

Entrades

Dia 18. d'Octubre. — Xabec «Corazón de Jesús» de 42 tonelades, procedent de Barcelona.

Sortides

«22 Octubre.—Xabec «Corazón de Jesús» per Alicant.

—Moviment de població desde el 23 de Septiembre.

Naixements

Dia 4 d'Octubre. — Catalina Font Melis.

» 17 id. — Bartomeu Vaquer Melis.

Morts

Dia 7 d'Octubre. — Maria Juan Ferrer, de 5 mesos, de gastro-enteritis.

« 9 id. Baftasá Moyá Ferrer, de 29 anys, mort per axíxia i congestió cerebral.

« 1. — Na Elianor Juan Orpi, 82 anys, d'un atac d'assistola.

Matrimonis

Dia 11 d'Octubre. — En Nicolau Servera amb N'Antonina Melis.

Va beneir aquesta unió Mossen Juan Melis Pellícer jermá de la novia.

— Han estat nombrats Jutge Municipal i suplent D. Juan Melis Pascual i D. Sebastiá Pascual Riera.

— Dia 11 va morir a Aranjuez aont estudiava la jove d'aquest poble Na Margalida Alzamora Sancho.

Capdepera 24 d'Octubre.

Corresponsal.

Religioses

Bendició del Camaril de San Salvador

El dia 14 d'aquest mes tengué lloc en el Santuari de la nostra Patrona una solemne festa en motiu de bencir-se el nou camaril estatge de la Verge. L'Església se posá plena a vessar i abans de l'Ofici se feu la cerimonia de la bendició qu'efectuá el Sr. Rector de la Parroquia essent padrins els propietaris D. Pere Amorós i l'esposa de D. Pere Marques. Cantant el Te Deum se digué la Missa Major i en ella la Capella del Convent cantá amb gran ajust la Missa a tres veus d'en Perossi. L'orador sagrat D. Lluís Crespí Pvre. de Sineu,

va fer un sermó plé d'erudició i d'anciò qu'arribá a comoure i fins a emocionar als circumstants.

Dia 1. — Tot Sants al mati hei haurá Ofici Solenne i al cap-vespre Matines de difunts a la Parroquia i al Convent.

Dia 2. — Misses de Requiem a tot hora i Ofici major de difunts també a les dues iglésies.

Dia 4. — A la Parroquia Comunió general per tots els socis de l'Apostolat de s Oració.

Durant tot el mes mati i vespre a les dues iglésies tindrà lloc la devoció del Mes de les Animes.

Necrologiques

D. Pere Francesc Sard Massanet

Després de curta malaltia i rebuts el Sants Sagraments na baixat al sepulcre el dia 26 d'aquest mes el distingit Metje d'aquesta via D. Pere F. Sard (a) Terres a l'edat de 55 anys. Fa cosa de deu dies que li pegá un atac de gota, que se complicá después en bronco-neumonia causant-li la mort després de tres o quatre dies de penar. Durant la seva vida facultativa s'havia captat moltes amistats que se posaren de manifest en l'enterro i funerals aont nei assistigué una gran gentada de tot estament i conaricio. Rebiga la seva distingida familia, especialment son fill D. Juan l'expressio del nostro sentiment.

D.ª Catalina Esteva

El dia 27 a les tres de sa dematinada entregá l'anima a Deu D.ª Catalina Esteva mare política del Jutge d'aquesta població D. Juan Sancho. Amb cristiana resignació ha suportat sa ilarga i cruel malaltia, durant la qual, dins aquest mes mateix rebé el cop fatal de perdre son espos, (l'amo'n Juan de Xiclatí al cel sia). Enviam a sa estimada familia el nostro condol mes expressiu i pregam a Deu qu'haja acullit en son si l'anima de la finada.

La fertilisació del garrover

Una equivocació molt estesa domina entre'ls conradores de garrovers, que'ls disminueix els profits que podrien treure d'aquets arbres. Els posseïdors de garroveros no's cuidan d'adobarlos, per creure que's un arbre que prospera en les terres mes pobres, sensa que hi haja necessitat d'adobarlos. Constitueix tal modo de pensar una equivocació lamentable, que fàcilment pot comprobarse fent alguns ensaigs, encare que sian amb petita escala.

Ja se n'han fets algunes proves d'aquesta classe a Espanya. Entre aquestes, podem citar la portada a terme per D. Juli Bertrán en Benifayó (Valencia) en parcelles seuse adobar i en parcelles adobades. Aquestes roberen 4 i 1/2, de escories de fosforisació; 1 1/2, sulfat de potasa i 1 1/2, de nitrat de sosa per arbre, quals materies foren aplicades en el mes de mars. Cada garrover ocupaba una superficie de 144 metres quadrats; de modó que'l terreno resultá adobat en la següent forma per hectárea, en xifres redones:

Escories de 16 al 18 per 100 de riquesa, 300 kilógrams; sulfat de potasa 87 kilógrams i nitrat de soa 87 kilógrams.

A la cullita de les garroves, s'obtingueren les següents xifres:

En la parcela adobada cada arbre produí 23'50 kilógrams o siga per hectárea amb 69 arbres, 1 621'50 kilógrams; en la parcela sense adob 8'50 kilos per arbre o siga per hectárea 586'50. La diferencia del fruit a favor dels arbres adobats 15 kilógrams, o per hectárea 1 035 kilógrams.

Els adobs i el transport del mateixos i s'aplicació costaren en conjunt 100 pessetes per hectárea i el augment de la cullita de la parcela adobada va produir a 16 pessetes el 100 kilos, 165'50 pessetes o sigan 65'50 pessetes de ganancia, benefici degut al adobs, quantitat que també representa el interés o tant per cent del capital invertit.

R. DE MAS SOLANES

Millora a Correus

La Direcció de Comunicacions, amb l'objecte de que se puzin utilitzar a d'rretera hora i desde qualsevol poble d'Espanya, els vapors Correus que surten per l'extranger dels ports de Cádiz, Coruña i Vigo, ha establert uns telegramas anomenats, telegramas cartes d'alcanç.

Aquest telegramas s'expedirán a totes les oficines del

Estat i al arribar an els ports anomenats, sirán reexpeditos per correu com a carta ordinaria o certificada, segons vulgui a lacarta. Per exemple, el vapor surt de Barcelona dia 1. i dia 1 mateix o dia 2 teniu una noticia que vos precisa enviar a un amic o parent d'América, idó posant un parte a Cádiz abans de que arribi el vapor, allá el recullen i l'envien com a carta.

També dia 1 de Novembre comensarán a retgir els telegrames *diferidos*, que son un 50 % mes baratos que els ordinaris amb la restricció unica, de deixar passar aquells i els urgents; pels pobles sobre tot sirán molt ventatjosos.

Estadística

Naixements

Nins 3. — Nines 4. — Total 7.

Matrimonis

20 Octubre. — Damiá Cassellas Pons (a) Quatr-atxes amb Na Catalina Garau Esteva (a) des Refal

20 Octubre. — Gabriel Mesquida Roig (a) Rosa amb Na Catalina Muntaner Genovart (a) Rebassa.

27 Octubre. — Pere Canet Galmés (a) Estaca amb Na Maria Juan Serra.

Difunts

Grans

17 Octubre. — Maria Cursach Esteva (a) de sa Torra, de 74 anys, viuda de Cranc an el bisbe

23 Octubre. — Antoni Vaquer Quetgles (a) Butlo, casat de 77 anys, de Mielitis.

25 id. — Pere F. Sard Lliteres (a) Terres, casat de 55 anys, de Bronco-pneumonia.

26 id. — Catalina Esteva (a) de Xiclatí.

Entreteniments

(Solucions als del número passat)

A les Preguntes: 1.ª Una pinta. 2.ª Ses mosques. 3.ª Unes manxes.

A les Semblances: En que tenen có. 2.ª En que te capital. 3.ª En que n'hi ha de dolentes.

A la Xarada: Banyarriqué.

A les Endevinaies: 1.ª Una camia. 2.ª Hei havia dues peres, i no mes cui pera, menja pera i deixá pera.

D'Avui

Preguntes: 1.ª Com acaben totes les coses del mon? 2.ª Qu'es lo primer qu'entra a l'Església cada demati? 3.ª Qu'es lo qu'enseny sensa parlar?

Semblances: 1.ª Amb que s'assembla una dona a un ausell? 2.ª I un escolá a un major contribuent? 3.ª I ses Coves d'Artá a ses pessetes?

Endevinaies

1.ª Tenc cames i no som persona i peus sense essé animal de dia sempre repós i en sa nit fas mon treball.

2.ª Quant me fan, me fan amb foc som rica perque tenc plata no som nin i teng padri menj corda i no som rata.

Fuga de vocals

S. s. p. n. q. j. p. s.
s. tr. b. s. n. scr. t. r.
n. h. h. r. r. cr. t. r.
-q. n. s' n. p. d. s.

Xarada

Prima tersa es instrument que s'emplea per remoure i a *dos prima* fent bon temps, a vegades s'hi fa ploure; a *dos tres* prenen redós es barcos quant hei importa i es meu Tor es passa-temps p'les qui feines en te poques.

(Ses solucions al número qui ve)

GRAN COLMADO ARTANENG d'en GUIEM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATS

Comestibles de tota casta, licors, dulees, galletes, etc., etc. : : : Grandiós surtit de Perfumeria

Aquesta casa es s'unica depositaria dins Artá del celebrat ANIS TUNEL

Fixau-vos be en sa Direcció: CARRE DE PALMA, 3-ARTA
S'agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsevol encàrrec se li fassa per ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá: Carré de Palma, n.º 3 Despaig a Palma: Estanc d'es Banc de s'Oli

GRANDES ALMACENES SAN JOSE DE Vda. de Ignacio Figuerola

Sastreria, Camiseria, Merceria, Zapateria, Pañeria,
Llaneria, Pañoleria, Lenceria,
Generos de Punto, Sederia, Articulos para Viaje

OBJETOS PARA REGALO

Depósito de máquinas parlantes PATHEFONO

PRECIO FIJO

Brondo, 79, 11, Borne 118

TELEFONO, 217

NO IMPORTA mai més sortir d'Artá per vestir de sastre EN LA SASTRERIA D'EN

JUAN FUSTER

se taïen i cusen tota casta de vestits d'homo
a la moda i a gust de cada qual

Direcció: Botavant, 14 * ARTA

NO COMPREU CAFE que no passeu abans per sa botiga d'en JAUME CABRER que'l té bo i fresc.

Allá hei trobareu tota casta de
comestibles i a tot preu.

Arrós, verdures, patates, etc., etc.

Carré de Antoni Blanes Juon (antes Puput)

Mestre Arnau Gasellas (a) Garameu VEN A TOT PREU Vins de taula i Vins blancs DE SA DAVESA Recta, 8 ARTA

FARMACIA DE LLORENS GARCIES OBERTA A TOTES HORES Vins i aixarops medicionals Aixarops de cues del Dr. Morey preparat amb erba euquera d'Artá. PLASSETA D'ES MARXANDO

GRAN BOTIGA amb género de tota casta i a tot preu; calcat fi i de moda A CANA VIVES Carré de Parroquia, 1

CAP BOTIGA ven en millós condicions que sa d'en JUAN VICENS (a) JAN Tota casta d'articles, comestibles, galletes, etc. Es representant de sa Perfumeria L. CACCIO Té depósit de MAQUINES DE COSIR PAP I AUCONS com també tota casta d'instruments musicals, guitarres, bandnrries, etc. DIRECCIÓ: ALCARIOT, 3

EBANISTERIA MODERNA DE MIQUEL MOREY Mobles fins de tots els estils p'el parament de casa Especialitat en cordats de cadires a l'antiga Pintats i decorats fins, de tots els gusts. Carré de la Parroquia, 7 ARTA

Llibres d'ocasió
S'en venen en aquesta
Administració
Quatre Cantons, 3

UN SENYOR

Vol vendre una His-
toria Universal d'en
Cesar Cantú; 43 toms
bellament enquader-
nats, planches dora-
des, casi nous a bon
preu.

Informarán en aques-
ta administració.

Rondaies de Menorca
per
Andreu Ferrer

Un volum en 4^{art}
2 PEsSETES

Demanaules a la llibreria de
FERRER Y SUREDA
ARTA

En aquesta Administració
podeu encarregar
tota casta de
IMPRESOS

Se serveixen amb prontitut

Llibreria, Papereria i Centre de Suscripcions DE FERRER Y SUREDA aquí trobareu paper de tota casta a la menuda i en gros, plecs, libretes, tintes, llapiceria, etc. Llibres escolars i relligiosos A PREU DE CATALEC s'encomanden de tota casta en tota puntualitat QUATRE CANTONS, 3

Ensaimades i Panets En lloc se troben millós que a la PANADERIA VICTORIA ES FORN NOU D'EN

Miquel Roça Castell

A sa botiga hei trobareu
sempre pans, panets,
galletes, bescuit,
rollets i tota casta de pasticeria

TAMBÉ SE SERVEIX A DOMICILI

Notedat, prontitut i economia

DESPAIG: Carré de Palma, 3 bis ARTA